

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

ATASKAITA DĖL INFORMACIJOS PRIEINAMUMO ŠIAULIŲ TARDYMO IZOLIATORIUJE LAIKOMIEMS ASMENIMS IR JŲ KREIPIMŪSI (PRAŠYMŲ, SKUNDŲ) NAGRINĖJIMO

2017-06-14 Nr. 2017/1-62
Vilnius

I. NACIONALINĖ KANKINIMŲ PREVENCIJA IR BENDRA INFORMACIJA APIE PATIKRINIMĄ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriams yra pavesta vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją laisvės apribojimo vietose nuolat jose lankantis (Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo (toliau vadinama ir – LRSKĮ) 3 ir 19¹ straipsnių nuostatos). Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga (toliau vadinama – Įstaiga) yra nacionalinė kankinimų prevencijos institucija.

2. Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas Augustinas Normantas, vykdydamas nacionalinę kankinimų prevenciją, pavedė Seimo kontrolierių įstaigos Žmogaus teisių biuro patarėjams Kristinai Brazevič ir Jurui Taminskui 2017 m. balandžio 24 d. atlikti patikrinimą Šiaulių tardymo izoliatoriuje (toliau vadinama – Šiaulių TI), siekiant išsiaiškinti aplinkybes dėl informacijos prieinamumo šioje įstaigoje laikomiems asmenims ir jų kreipimūsi (prašymų, skundų) nagrinėjimo.

Patikrinimą nuspręsta atlikti gavus Šiaulių TI laikomų asmenų nusiskundimų (telefonu) dėl galimai neužtikrinamos teisės gauti informaciją ir netinkamo jų kreipimūsi nagrinėjimo.

3. Atliekant patikrinimą buvo bendrauta su Šiaulių TI laikomais asmenimis ir šios įkalinimo įstaigos darbuotojais, patikrintos šioje įstaigoje galiojančios informacijos teikimo, kreipimūsi nagrinėjimo tvarkos, kreipimūsi registracijos žurnalai bei kiti susiję dokumentai, taip pat laikomiems asmenims kamerose esanti informacinė medžiaga ir kt.

II. AKTUALŪS TEISĖS AKTAI, TEISMŲ PRAKTIKA, TARPTAUTINIAI STANDARTAI

4. Pagrindiniai teisės aktai, taikytini kardomojo kalinimo įstaigoje atliekant patikrinimą dėl informacijos laikomiems asmenims prieinamumo ir jų kreipimūsi nagrinėjimo:

4.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija;

4.2. Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymas (toliau vadinama – SVĮ);

4.3. Tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 1R-172 „Dėl tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ (toliau vadinama – TIVTT);

4.4. Dokumentų tvarkymo ir apskaitos taisyklės, patvirtintos Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011-07-04 įsakymu Nr. V-118 „Dėl dokumentų tvarkymo ir apskaitos taisyklių patvirtinimo“ (toliau vadinama – Dokumentų tvarkymo ir apskaitos taisyklės);

4.5. Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacija Rec(2006)2 valstybėms narėms dėl Europos kalinimo taisyklių (toliau vadinama – Europos kalinimo taisyklės) ir Rekomendacija (2006)13 dėl kardomojo kalinimo taikymo.

5. Vertinant elgesį su asmenimis, kurių laisvė yra apribota, ir tokių asmenų laikymo sąlygas, svarbu vadovautis ne tik nacionaliniais, bet ir tarptautiniais teisės aktais, Lietuvos ir tarptautinių teismų praktika, kompetentingų bei plačius įgaliojimus turinčių tarptautinių institucijų rekomendacijomis:

5.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimais (1996 m. gruodžio 19 d., 2006 m. gruodžio 21 d., 2010 m. gruodžio 14 d. nutarimai);

5.2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartimis (2017 m. balandžio 19 d. nutartis Nr. A-550-756/2017, 2017 m. balandžio 25 d. nutartis Nr. A-532-662/2017 ir kt.);

5.3. Europos valstybėse žmogaus teisių būklę įvairiose laisvės apribojimo vietose vertina ir kankinimų prevenciją vykdo Europos Komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau vadinama – CPT). Ši tarptautinė institucija savo rekomendacijose yra nustačiusi elgesio su asmenimis, iš kurių atimta (arba apribota) laisvė, standartus ([CPT/Inf/E (2002) 1-Rev. 2015]); šių standartų privalo laikytis valstybės, Europos Tarybos narės, Europos konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą dalyvės.

III. PATIKRINIMO METU NUSTATYTOS APLINKYBĖS

6. Patikrinimas atliktas, atsižvelgiant į šios ataskaitos II skyriuje nurodytus teisės aktus, reglamentuojančius informacijos prieinamumą įkalinimo įstaigoje laikomiems asmenims ir jų kreipimūsi (prašymų, skundų) nagrinėjimą.

Taip pat atsižvelgiama į CPT standartus bei CPT ataskaitose apie Lietuvoje atliktus patikrinimus pateiktas rekomendacijas, Lietuvos teismų ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, kitas kompetentingų bei plačius įgaliojimus turinčių tarptautinių institucijų rekomendacijas (dokumentus).

Patikrinimų metu buvo nustatytos ir įvertintos toliau nurodytos faktinės aplinkybės, susijusios su informacijos prieinamumu Šiaulių TI laikomiems asmenims ir jų kreipimūsi (prašymų, skundų) nagrinėjimu.

7. Dėl tinkamo informacijos teikimo suimtiesiems ir nuteistiesiems

7.1. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinta asmens teisė įstatymo nustatyta tvarka gauti informaciją iš valstybės įstaigų. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimuose ne kartą konstatuota, kad žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimas yra tiesiogiai susijęs su žmogaus galimybe gauti iš įvairių šaltinių informaciją ir ja naudotis. Valstybė yra konstituciškai įpareigota pati (per savo institucijas) imtis priemonių, kad piliečiai (ir kiti gyventojai) gautų kuo tikslesnę informaciją apie tuos dalykus, kuriuos jiems būtina žinoti, kad žmonės galėtų dalyvauti priimančiais sprendimus, susijusius su savo teisių ir laisvių įgyvendinimu (Konstitucinio Teismo 1996 m. gruodžio 19 d., 2006 m. gruodžio 21 d., 2010 m. gruodžio 14 d. nutarimai).

7.2. SVĮ 13 straipsnyje įtvirtinta suimtųjų teisė gauti informaciją apie jų laikymo tardymo izoliatoriuose tvarką, sąlygas ir teisinę padėtį. Šio straipsnio 1–3 dalyse numatyta, kad: suimtieji turi teisę gauti rašytinę informaciją apie jų laikymo tardymo izoliatoriuose tvarką ir sąlygas, teises, pareigas ir jiems taikomus draudimus (šią informaciją tardymo izoliatoriaus administracija pateikia lietuvių kalba arba suimtojo gimtąja kalba, arba ta kalba, kurią suimtas supranta); privalu užtikrinti, kad kiekvienoje kameroje būtų iškabinta informacija apie LR įstatymuose ir kt. teisės aktuose nustatytas suimtųjų teises, pareigas, draudimus ir dienotvarkę; tardymo izoliatorių darbuotojai, lankydami suimtuosius kameroje, taip pat jų asmeninio priėmimo metu prirėkę išaiškina suimtiesiems jų laikymo tokiose įstaigose tvarką ir sąlygas, teises, pareigas ir jiems taikomus draudimus.

TIVTT nustatyta: „Suimtojo prašymu tardymo izoliatoriaus administracija privalo padaryti dokumentų ar kitos medžiagos kopijas, išspausdinti suimtojo nurodytoje interneto svetainėje ar pateiktoje elektroninėje laikmenoje esančią informaciją. Šios paslaugos suimtajam suteikiamos vadovaujantis Dokumentų kopijų parengimo išlaidų atlyginimo tvarka, patvirtinta

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. rugsėjo 1 d. nutarimu Nr. 1039 „Dėl Dokumentų kopijų parengimo išlaidų atlyginimo tvarkos patvirtinimo“, ir tik tada, kai suimtas yra mokus. [...] Asmenis, atvykusius į pasimatymą, pasimatymų biuro darbuotojas pasirašytinai rašytiniame prašyme suteikti pasimatymą informuoja apie atvejus, kada gali būti nutraukiamas pasimatymas. [...] Suimtas apie į jo asmeninę sąskaitą įskaitytus pinigus informuojamas ne vėliau kaip per dvi darbo dienas. [...] Kiekvienam atvykusiam į tardymo izoliatorių naujam suimtajam turi būti suteikta informacija apie sveikatos priežiūros paslaugų teikimo šioje įstaigoje tvarką, pacientų teises ir pareigas. [...] Kiekvienam suimtajam tardymo izoliatoriuje turi būti lengvai prieinama būtinoji higienos ir visuomenės sveikatos saugos informacija. [...] Tardymo izoliatoriaus direktoriui atsisakius leisti suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus teritorijos ribų, direktorius [...] privalo asmeniškai ir pasirašytinai supažindinti suimtajį su išvada dėl atsisakymo leisti suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus teritorijos ribų [...]. Kiekvienas suimtas prieš skiriant jam nuobaudą turi būti informuotas apie nusižengimą, kuriuo jis įtariamas [...] (41¹, 66, 82, 100, 105, 120, 129 p.).“

7.3. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nurodo, kad pareiga suimtuosius pasirašytinai supažindinti su jų teisėmis, pareigomis ir draudimais neturi būti aiškinama kaip apimanti pareigą juos supažindinti ir su visais teisės aktais, kurie suimtajam galbūt kada nors bus aktualūs. Tiesiogiai su kasdiene nuteistųjų veikla pataisos įstaigoje nesusiję teisės aktai, pvz., Lietuvos higienos normų nuostatos, reguliuojančios laisvės atėmimo vietų įrengimą ir eksploatavimą, suimtiesiems jokių teisių ar pareigų tiesiogiai nesukuria. Taigi, pataisos įstaigos neturi pareigos savo iniciatyva supažindinti nuteistuosius su tokiais nuostatomis, ypač atsižvelgiant į tai, kad nuteistieji pasirašytinai supažindinami su jų tiesioginėmis teisėmis, pareigomis, draudimais ir atsakomybe, taikomomis pataisos įstaigose. Teisės aktai yra skelbiami viešai ir nuteistiesiems prieinami. Pataisos įstaigos negali nuteistiesiems sudaryti kliūčių su teisės aktais susipažinti arba gauti teisinę pagalbą, o patys nuteistieji turi imtis aktyvių veiksmų teisės aktams gauti (pvz., atlikti paiešką bibliotekoje, teikti prašymus) (pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 25 d. nutartis Nr. A-532-662/2017).

Taip pat nurodoma, kad išsilavinimo nebuvimas ar jo stoka pati savaime negali būti laikoma aplinkybe, pateisinančia teisės aktų nesuvokimą (pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis Nr. A-550-756/2017).

7.4. CPT standartuose numatyta, kad asmenų, iš kurių atimta laisvė, teisės netenka vertės, jeigu šie asmenys apie savo teises nežino, todėl svarbu, kad asmenys būtų suprantama kalba supažindinti su jų teisėmis. Siekiant tai užtikrinti, turi būti sistemingai pateikiama informacija, pvz., informaciniame lapelyje, kuriame būtų paprastai ir aiškiai išdėstytos jų teisės (Dvyliktosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (2002) 15] 44 p.).

7.5. Vizito Šiaulių TI metu nustatyta, kad:

7.5.1. naujai atvykusiems suimtiesiems ir nuteistiesiems pasirašytinai įteikiamas lankstinukas;

7.5.2. lankstinuke pateikiama aktualiausia informacija apie laikymo tardymo izoliatoriuje tvarką ir sąlygas bei suimtųjų teises, pareigas, atsakomybę, jiems taikomus draudimus. Jame taip pat pateikiama dienotvarkė, ištraukos iš SVĮ, kuriose reglamentuota teisė gauti informaciją apie laikymo tardymo izoliatoriuose tvarką, sąlygas ir teisinę padėtį, teisė susitikti su gynėju, teisė teikti pasiūlymus, prašymus (pareiškimus), peticijas ir skundus, teisė susirašinėti ir teisė paskambinti telefonu, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarka ir kt. Lankstinuke pažymėta, kad, kilus klausimams, neaiškumams, būtina kreiptis į būrio viršininką;

7.5.3. suimtieji ir nuteistieji pasirašo patvirtindami, kad supažindino su Šiaulių TI direktoriaus patvirtintomis tvarkomis (bei jų išaiškinimu): suimtųjų ir nuteistųjų vedimo sanitariniam švarinimui grafiku; suimtųjų (nuteistųjų) žodinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų) ir skundų priėmimo ir nagrinėjimo tvarkos aprašu; maitinimo skyrimo suimtiesiems ir nuteistiesiems vegetarams tvarkos aprašu; suimtųjų (nuteistųjų) gyvenamųjų patalpų tvarkymo ir jose esančio turto naudojimo tvarkos aprašu ir kt., taip pat Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus patvirtintomis tvarkomis (Laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims perduotų ar įsigytų daiktų ir informacijos laikmenų tikrinimo,

peržiūrėjimo, perklausymo bei laikymo tvarkos aprašu (2012 m. kovo 30 d. įsakymas Nr. V-124), Nuteistųjų ir suimtųjų naudojimosi laisvės atėmimo vietose turimais asmeniniais kompiuteriais tvarkos aprašu (2012 m. kovo 30 d. įsakymas Nr. V-123));

7.5.4. suimtieji ir nuteistieji pasirašytinai taip pat supažindinami „[...] su baudžiamąja atsakomybe dėl laisvės atėmimo įstaigos darbo dezorganizavimo“. Tokio supažindinimo metu jiems išaiškinamos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 225 (Kyšininkavimas), 227 (Papirkimas) ir 239 (Laisvės atėmimo įstaigos darbo dezorganizavimas) straipsnių normos;

7.5.5. suimtieji ir nuteistieji pasirašytinai informuojami, kad, „[...] siekiant užtikrinti baismės atlikimą bei vykdant kardomąją priemonę – suėmimą Šiaulių tardymo izoliatoriuje, bus tvarkomi šie Jūsų duomenys: Biografiniai duomenys: [...]; Duomenys apie suėmimus, teistumus: [...]; Duomenys apie giminaičius: [...]; Duomenys apie ieškinius ir mokamus alimentus; Duomenys apie sveikatą ir darbingumą [...]“;

7.5.6. suimtiesiems ir nuteistiesiems, esant jų pageidavimui, užtikrinamas aktualios redakcijos teisės aktų pateikimas;

7.5.7. laikomi asmenys tinkamai informuojami apie: 1) atvejus, kada gali būti nutraukiamas pasimatymas, 2) į asmeninę sąskaitą įskaitytus pinigus, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo įstaigoje tvarką, 3) pacientų teises ir pareigas, būtinąją higienos ir visuomenės sveikatos saugos informaciją, 4) išvadą dėl atsisakymo leisti suimtajam išvykti už tardymo izoliatoriaus teritorijos ribų, 5) nusižengimą, kuriuo asmuo įtariamas, taip pat: 6) dokumentų ar kitos medžiagos kopijų, išspausdintinos asmens nurodytoje interneto svetainėje ar pateiktoje elektroninėje laikmenoje esančios informacijos pateikimą;

7.5.8. įstaigoje yra kompiuteris su internetu prieiga prie teisės aktų bazės. Visiems suimtiesiems ir nuteistiesiems, norintiems pasinaudoti prieiga internete prie teisės aktų bazės, jo pakanka. Šiuo metu daugiau tokios kompiuterinės įrangos nereikia;

7.5.9. visa suimtiesiems ir nuteistiesiems aktuali informacija, pvz., valstybės institucijų ir pareigūnų, visuomeninių organizacijų kontaktiniai duomenys, Šiaulių TI vidaus tvarka, suimtųjų ir nuteistųjų dienotvarkės, užimtumo veiklos sąrašai ir pan., yra patalpinta kameroje ant sienų. Nors suimtieji ir nuteistieji šią informacinę medžiagą nuolat naikina, tačiau Šiaulių TI darbuotojai operatyviai reaguoja ir iš naujo ją pateikia vietoj sunaikintos;

7.5.10. Šiaulių TI yra pasirašęs bendradarbiavimo sutartį su Šiaulių apskrities gestų kalbos vertėjų centru. Pagal šią sutartį Šiaulių apskrities gestų kalbos vertėjų centras įsipareigoja „neatlygintai teikti iš lietuvių gestų kalbos ir į lietuvių gestų kalbą vertimo paslaugas pagal Šiaulių TI prašymą, suteikiant šias paslaugas ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo prašymo gavimo“;

7.5.11. Šiaulių TI turi anglų ir rusų kalbomis parengtą suimtiesiems ir nuteistiesiems skirtą rašytinę aktualiausią informaciją apie laikymo tardymo izoliatoriuje tvarką ir sąlygas bei suimtųjų teises, pareigas, atsakomybę ir jiems nustatytus draudimus; tačiau patikrinimo metu Čėčėnijos Respublikos pilietis, kalbantis, skaitantis bei rašantis tik rusų kalba, įstaigoje buvo laikomas kameroje, kurioje visa suimtiesiems ir nuteistiesiems aktuali informacija buvo tik lietuvių kalba;

7.5.12. kai kurie suimtieji ir nuteistieji teigė, kad su suimtųjų teises, pareigas ir draudimus įtvirtinančiais teisės aktais jie buvo supažindinti tik formaliai, tačiau nedetalizavo, su kokiais konkrečiais teisės aktais buvo supažindinti formaliai, o su kokiais – neformaliai; taip pat nepaaiškino, kaip vyko formalus supažindinimas. Patikrinus šių suimtųjų ir nuteistųjų asmens bylas, nustatyta, kad jie savo parašais patvirtino esą susipažindinti su suimtųjų teisėmis, pareigomis, jiems nustatytais draudimais, atsakomybe, pasekmėmis ir laikymo Šiaulių TI tvarka bei sąlygomis, taip pat yra gavę informacinį lankstinuką. Kitų duomenų, kad suimtieji ir nuteistieji apie suimtųjų teises, pareigas ir nustatytus draudimus įtvirtinančius teisės aktus būtų buvę informuoti tik formaliai, patikrinimo metu negauta.

7.6. Taigi, galima teigti, kad Šiaulių TI:

7.6.1. naujai atvykę suimtieji ir nuteistieji su jų teisėmis, pareigomis ir jiems nustatytais draudimais pasirašytinai supažindinami tinkamai;

7.6.2. tačiau neužtikrinamas aktualios informacijos užsienio kalbomis pateikimas lietuviškai nesuprantantiems suimtiesiems ir nuteistiesiems (neiškabinant informacijos užsienio kalba kamerose, kuriose laikomi užsieniečiai);

8. Dėl galimybės teikti kreipimusis

8.1. SVĮ 15 straipsnyje įtvirtinta suimtųjų teisė teikti pasiūlymus, prašymus (pareiškimus), peticijas ir skundus. Šio straipsnio 1–4 ir 6 dalyse numatyta, kad: suimtieji turi teisę kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais į valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus, nevyriausybinės organizacijas ir tarptautines institucijas; nusikalstamą veiką tiriančiam ikiteisminio tyrimo pareigūnui ar prokurorui, teismui, kurio žinioje yra byla, Seimo kontrolieriui, teisingumo ministrui, kitų valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnams ir tarnautojams, tarptautinėms institucijoms, kurių kompetenciją priimti asmenų, kuriems suėmimas vykdomas Lietuvoje, pareiškimus yra pripažinusi Lietuvos Respublika. Institucijoms ir organizacijoms adresuoti pasiūlymai, prašymai (pareiškimai), peticijos ir skundai netikrinami ir turi būti išsiunčiami per vieną darbo dieną nuo jų gavimo momento; atsakymai į suimtųjų pasiūlymus, prašymus (pareiškimus), peticijas ir skundus per dvi darbo dienas nuo jų gavimo momento pasirašytinai įteikiami suimtiesiems. Suimtiesiems draudžiama siųsti anoniminius skundus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir pareigūnams; be to, neleidžiama kreiptis į valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus bei tarnautojus ir nevyriausybinės organizacijas su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais kitų suimtųjų ar nuteistųjų vardu arba ne per tardymo izoliatoriaus administraciją; jeigu suimtas asmeninėje sąskaitoje neturi pinigų vokams, pašto ženklams, rašymo priemonėms ir popieriui įsigyti ir jų prašo, tardymo izoliatoriaus administracija privalo aprūpinti jais suimtąjį iš šios įstaigos lėšų.

TIVTT 41 punkte įtvirtinta, kad suimtieji pasiūlymus, prašymus (pareiškimus), peticijas ir skundus pateikia raštu. Jeigu suimtas neturi voko, pašto ženklų, rašymo priemonės ir popieriaus pasiūlymui, prašymui (pareiškimui), peticijai ar skundai parašyti, asmeninėje sąskaitoje neturi pinigų nurodytoms priemonėms įsigyti ir tokių priemonių prašo, tardymo izoliatoriaus administracija privalo suimtąjį jomis aprūpinti. Šių taisyklių 43 punkte nustatyta, kad suimtieji rašytinius pasiūlymus, prašymus (pareiškimus), peticijas ir skundus įteikia tardymo izoliatoriaus direktoriaus paskirtam administracijos darbuotojui; 45 punkte – atsakymus į suimtųjų pasiūlymus, prašymus (pareiškimus), peticijas ir skundus suimtiesiems tardymo izoliatoriaus direktoriaus įgalioti darbuotojai įteikia per dvi darbo dienas nuo jų gavimo momento suimtąjam pasirašant suimtiesiems atsiųstų atsakymų apskaitos žurnale arba elektroninėje apskaitos sistemoje.

Laiškus (TIVTT 36 punktas) suimtieji įteikia tardymo izoliatoriaus direktoriaus įsakymu įgaliotiems darbuotojams. Laiškai, ant kurių nenurodytas siuntėjo vardas ir pavardė arba nurodytas kito asmens vardas ir pavardė, taip pat laiškai, kurių išsiuntimas laikinai (iki trijų mėnesių) sustabdytas, nepriimami. Šių taisyklių 38 punkte įtvirtinta, kad suimtąjam atsiųstas laiškas prieš jį įteikiant suimtojo akivaizdoje atplėšiamas ir neskaitant patikrinamas, ar jame nėra kitų objektų, išskyrus laišką, nuotraukas, atvirukus, pašto ženklus, vokus ir dokumentus, kuriuos leidžiama turėti suimtąjam.

8.2. Europos kalinimo taisyklių 70.1–70.3 punktuose nustatyta, kad kaliniams turi būti sudarytos pakankamos galimybės žodžiu arba raštu pareikšti kalėjimo vadovui ar kitai kompetentingai valdžiai prašymus ar skundus, o jei toks prašymas ar skundas yra atmestas, tai kaliniui turi būti paaiškintos to priežastys ir kalinys turi turėti teisę kreiptis į nepriklausomą instituciją.

CPT nurodo, kad efektyvios skundų nagrinėjimo ir inspektavimo procedūros yra pagrindinės garantijos prieš netinkamą elgesį, taip pat kad nuteistieji turėtų galimybes pateikti skundus (tiek įstaigos administracinės sistemos viduje, tiek išoriškai) ir konfidencialiai susisiekti su atitinkamu valdžios atstovu (Devintosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (99) 12] 36 p.). CPT standartuose taip pat numatyta, kad kaliniai turėtų turėti plačias galimybes pateikti skundus

įkalinimo įstaigų sistemai ir kitiems kompetentingiems organams (Antrosios bendrosios ataskaitos [CPT/Inf (92) 3], 54 p.).

8.3. Vizito Šiaulių TI metu nustatyta, kad:

8.3.1. nusiskundimų dėl suimtųjų ir nuteistųjų *prašymų* pateikimo, registravimo ir nagrinėjimo, įskaitant prašymus dėl galimybės apsilankyti pas gydytoją, negauta. Tačiau nemažai suimtųjų ir nuteistųjų teigė, kad būrių viršininkai iš jų nepriima arba neužregistruoja *skundų*; Šiaulių TI administracijos ir būrių viršininkų paaiškinimu, laikomų asmenų nepasitenkinimo priežastis yra ta, kad skundai nėra registruojami nedelsiant, vos juos priėmus iš asmenų, o per kelias valandas nuo skundo pateikimo momento arba kitą dieną.

Pareigūnai taip pat pripažino, kad, esant dideliame laikomų asmenų kreipimūsi skaičiui (iš įrašų Laikomų asmenų kreipimosi registravimo žurnale nustatyta, kad įstaigoje kasdien gaunama nuo 30 iki 70 kreipimūsi), registruoti kreipimūsi jų paėmimo iš laikomo asmens metu, taip pat kreipimūsi registravimo žurnale fiksuoti informaciją apie kreipimūsi nagrinėjimo rezultatus, jų nuomone, būtų nepagrįsta ir neproporcinga administracinė našta.

Seimo kontrolierius savo 2015-01-22 ataskaitoje Nr. 2015/1-6(1) „Dėl teiktų rekomendacijų įgyvendinimo Marijampolės pataisos namuose vertinimo“ nurodė, kad „vien tik aplinkybė, jog [...] darbuotojai dokumentus registruoja ne tuo pat metu, kai juos ima iš nuteistųjų, nesuponuoja išvados, kad dėl to gali būti pažeisti teisės aktų reikalavimai, nes Dokumentų tvarkymo ir apskaitos taisyklės, patvirtintos Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011-07-04 įsakymu Nr. V-118 „Dėl dokumentų tvarkymo ir apskaitos taisyklių patvirtinimo“ [...], įpareigoja dokumentus registruoti tą dieną, kai jie gaunami, o ne tuo metu, kai šie yra įteikiami“ (citas kalba netaisyta).

8.3.2. suimtiesiems ir nuteistiesiems yra užtikrinamos sąlygos turėti kreipimūsi ir į juos gautų atsakymų kopijas;

8.3.3. suimtųjų ir nuteistųjų išsiunčiami bei gaunami laišakai – priimami ir išduodami laikantis teisės aktų reikalavimų.

8.4. Taigi, įvertinus patikrinimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad:

8.4.1. suimtiesiems ir nuteistiesiems užtikrinama teisė kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais į suėmimo vykdymo ar kitų valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus, nevyriausybinės organizacijas arba tarptautines institucijas;

8.4.2. tačiau laikomų asmenų kreipimūsi ne visuomet registruojami tą pačią dieną, kai jie gaunami.

IV. IŠVADOS

9. Apibendrinant patikrinimų metu nustatytas aplinkybes, susijusias su Šiaulių TI laikomų suimtųjų ir nuteistųjų teisės į informaciją užtikrinimu ir jų kreipimūsi nagrinėjimu, nustatyta:

9.1. naujai atvykę suimtieji ir nuteistieji su jų teisėmis, pareigomis ir jiems nustatytais draudimais pasirašytinai supažindinami tinkamai;

9.2. neužtikrinamas aktualios informacijos užsienio kalbomis pateikimas lietuviškai nesuprantantiems suimtiesiems ir nuteistiesiems (neiškabinant informacijos užsienio kalba kamerose, kuriose laikomi užsieniečiai);

9.3. laikomiems asmenims užtikrinama teisė kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais į suėmimo vykdymo ar kitų valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus, nevyriausybinės organizacijas ar tarptautines institucijas;

9.4. laikomų asmenų teikiami kreipimūsi ne visuomet užregistruojami tą pačią dieną, kuomet jie gaunami.

IV. REKOMENDACIJOS

10. Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į per patikrinimą nustatytas aplinkybes ir vadovaudamasis LR SKĮ 19¹ straipsnio 4 dalies 7 punktu ir 6 dalimi, Pauliui Žvaliauskui, laikinai einančiam Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus pareigas, rekomenduoja imtis priemonių užtikrinti, kad:

laikomų asmenų kreipimaisi būtų registruojami tą pačią dieną, kai jie gaunami.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19¹ straipsnio 6 dalimi apie Seimo kontrolieriaus rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus pranešti iki 2017 m. liepos 31 dienos. Kompetentingos institucijos turi konsultuotis su Seimo kontrolieriumi dėl rekomendacijų galimų įgyvendinimo priemonių.

Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas

Augustinas Normantas